

Paulina Forma

**Kody językowe współczesnych
rodziców jako komponent
komunikacji wewnątrzszkolnej**

ernape - p 1

11 grudnia 2020

II Konferencja Polskiej Sieci Badawczej *Rodzice w Edukacji* (ERNAPE-PL):
RODZICE DZISIAJ. KULTURA, TOŻSAMOŚĆ I JAKOŚĆ UCZESTNICTWA W EDUKACJI

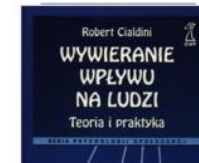
PORUSZANE WĄTKI

○ KODY JĘZYKOWE

○ KOMPETENCJE INFORMACYJNE

○ SYNDROM FOMO

Istotne jest wskazanie na synergiczny charakter oddziaływań wymienionych komponentów jako **warunek sine qua non** prawidłowego przebiegu procesów socjalizacji, edukacji traktowanych holistycznie i komplementarnie.

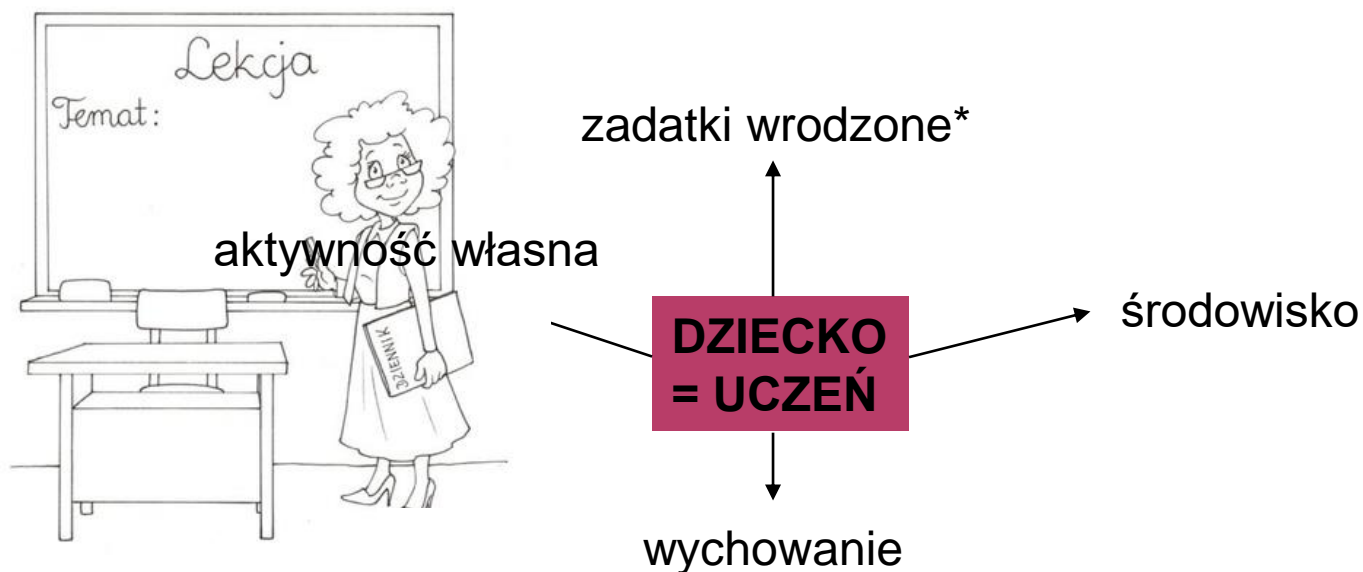

Inspiracje:
Debata na temat terażniejszości m.in. w opracowaniu **21 lekcji na XXI wiek** Yuvala Noaha Harariego, autora książki „21 lekcji na XXI wiek” (analiza wyzwań, jakie stawia przed nami współczesność).

TEZA WYJŚCIOWA

**Ujęcie różnych kodów językowych rodziców w szkole
w kontekście ich wpływu
na procesy socjalizacji, edukacji dziecka**

* K. J. Tillmann, Teorie socjalizacji: społeczność, instytucja, upodmiotowienie, PWN, Warszawa 1996

TEZA WYJŚCIOWA cd.

CZYNNIKI
EGZOGENNE

Ujęcie komunikacji dwuaspektowo:

ZEWNĄTRSZKOLNE

WEWNĄTRSZKOLNE

**aktywność
własna**
(zabawa, **czas
wolny**, nauka,
praca, wzory
kulturowe)

zadatki wrodzone* (5 cech wrodzonych,
potencjał, zdolności)

**prawidłowy
rozwój ucznia**

środowisko
(miejsce zamieszkania,
struktura rodziny,
warunki materialno-
bytowe*,
system ról, wykształcenie
rodziców,
aktywność zawodowa*,
wirtualne środowisko itp.)

wychowanie
(zasady, metody, formy,
style, postawy, atmosfera wychowawcza, sposób - **kody
komunikacji**, trudności wychowawcze, aspiracje rodziców*)
kompetencje informacyjne

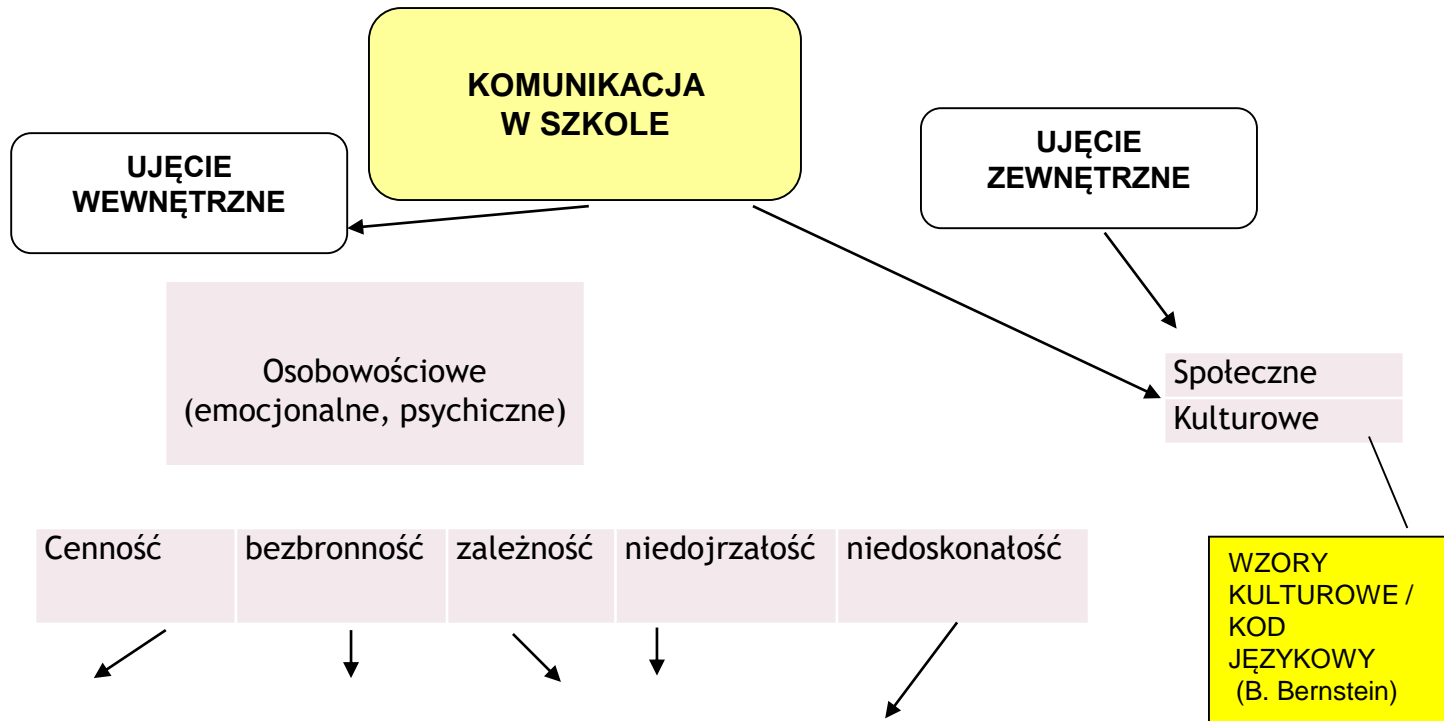

WEWNĄTRZSZKOLNY ASPEKT KOMUNIKACJI A FUNKCJONOWANIE UCZNIA

CECHA dziecka (ucznia, w tym ucznia ze specjalnymi potrzebami)	REAKCJA (+) właściwie funkcjonowanie	REAKCJA (-) niewłaściwe reakcje/ stosunek n-ciela, rodzica
CENNOŚĆ	dziecko = dar, troska	odrzućenie, izolacja
ZALEŻNOŚĆ	racjonalne zaspokajanie potrzeb dziecka	wypominanie zaspokajania potrzeb/ zamiana ról
BEZBRONNOŚĆ	dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie oraz życie dziecka	przemoc
NIEDOJRZAŁOŚĆ	wymagania na miarę możliwości dziecka	wymagania ponad możliwości dziecka/infantylizowanie /”ma
NIEDOSKONAŁOŚĆ	pełna, bezwarunkowa akceptacja dziecka	wypominanie wad

KODY JĘZYKOWE RODZICÓW W ŚWIETLE BADAŃ

WARUNKI ŚRODOWISKOWE (dalekosiężne skutki - rozwój społeczny, szkoła, kariera szkolna, zawodowa, sposób pełnienia ról społecznych: UCZEŃ, KOLEGA, CZŁONEK SPOŁECZNOŚCI SZKOLNEJ)

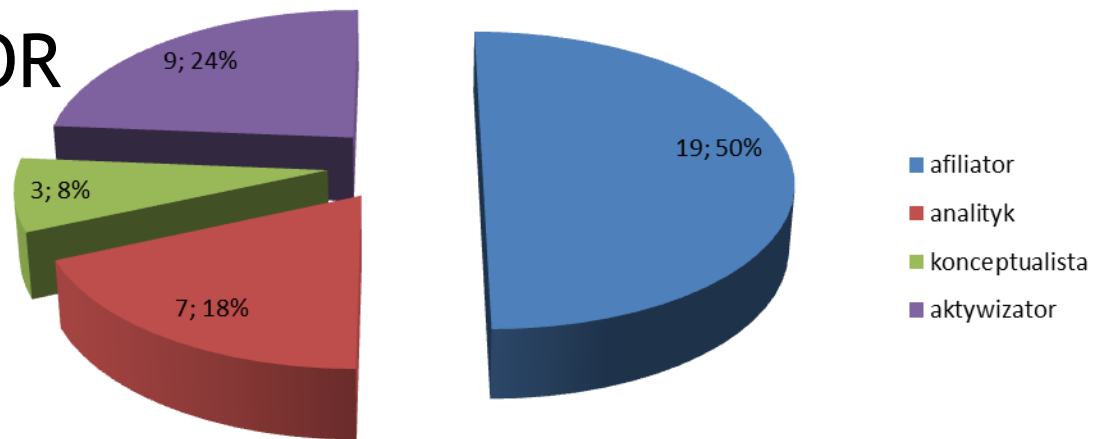

Podstawą prawidłowej komunikacji bez względu na ujęcie, jest słowo, zarówno mówione, jak i pisane. Rzadko jednak bywa ono jednoznaczne, dlatego ważna jest precyzja komunikacyjna, która wbrew potocznym mniemaniom nie jest zbyt prosta.

Bernstein definiuje **kod językowy** jako zasadę regulatywną, przyswajaną w sposób ukryty, która selekcjonuje i integruje istotne znaczenia, formy ich realizacji oraz tworzenie kontekstów.

STYLE KOMUNIKACJI RODZICÓW I ICH KODY JĘZYKOWE

- ANALITYK
- KONCEPTUALISTA
- AFILATOR
- AKTYWIZATOR

KOMPETENCJE INFORMACYJNE

- Przedmiotem badań dotyczących nabywania kompetencji informatycznych i informacyjnych są zazwyczaj ludzie młodzi - istniejąca literatura zwraca uwagę na potrzebę odpowiedniego edukowania uczniów, czy studentów (Livingstone 2003, 2009; Kozielska 2011; Siuda, Stunża 2012; Siuda i in. 2013). **Kwestią wciąż słabo zbadaną pozostaje rola rodzica w nabywaniu kompetencji informacyjnych przez dzieci - rola, która stała się wyjątkowo ważna w okresie pandemii koronawirusa skutkującej wprowadzeniem edukacji domowej.** Czas, w którym przeprowadzono badanie pilotażowe (maj 2020) był szczególnie istotny dla wiarygodności wyników. Pozwolił na pozyskanie od respondentów, którymi byli rodzice, aktualnych i wiarygodnych informacji dotyczących oceny kompetencji informacyjnych, w okresie zintensyfikowanego wykorzystania Internetu do celów informacyjnych podczas wzmożonej pracy rodzic-dziecko.
- W badaniu uwzględniono zarówno ocenę **kompetencji informacyjnych dziecka, jak i ocenę własnych kompetencji informacyjnych dokonaną przez rodzica.** Pozyskanie informacji o zaangażowaniu czasowym, ocenie kompetencji informacyjnych rodzica/dziecka oraz będące konsekwencją badania pilotażowego poszerzenie ankiety o korzystanie z możliwości uczenia się przez całe życie oraz style sensorycznego uczenia się (zarówno dla dziecka, jak i rodzica), stanowi próbę wypełnienia luki badawczej dotyczącej kompetencji informacyjnych zarówno uczniów klas IV-VIII, jak i ich rodziców.

REALIZACJA BADANIA PILOTAŻOWEGO

- ◉ Badanie pilotażowe „Kompetencje informacyjne uczniów klas IV-VIII oraz ich rodziców” przeprowadzone zostało w maju 2020. Dystrybucja informacji o badaniu możliwa była dzięki uprzejmości UDJK, który w dniu 14 maja 2020 o godzinie 19.00 zamieścił na swoim fanpage’u na facebooku informację o badaniu wraz z linkiem do ankiety. Dodatkowo w badaniu zastosowano metodę kuli śnieżnej, polegającą na rekrutowaniu uczestników przez innych uczestników, stąd też uczestnictwo w badaniu respondentów spoza województwa świętokrzyskiego.
- ◉ Badanie pilotażowe zrealizowane zostało w oparciu o przygotowaną ankietę. Ankieta (formularz google) udostępniona została na okres 7 dni: od 14 do 20 maja 2020 roku. Pytania ankietowe poprzedzone zostały krótkim wstępem o treści Uniwersytet Dziecięcy Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach realizuje program, którego beneficjentami są mieszkańcy województwa świętokrzyskiego: „Razem odkrywamy świat na UDUJK w Kielcach”. Program ten obejmuje koncepcję merytoryczną i sposoby realizacji (działania dydaktyczne) kursu popularyzującego wiedzę dla dzieci z klas 1-8 szkoły podstawowej oraz ich rodziców/opiekunów w ramach Uniwersytetu Dziecięcego Jana Kochanowskiego w Kielcach i we współpracy z jednostką samorządu terytorialnego, czyli Regionalnym Centrum Naukowo-Technologicznym w Podzamczu Chęcińskim (Źródło: UJK, <https://dzieciocy.ujk.edu.pl/o-nas/>)
- ◉ Post dostępny na:
<https://www.facebook.com/dzieciocy.ujk/posts/1442803399214784>

PYTANIA BADAWCZE

- Czy w czasie pandemii koronawirusa i „edukacji domowej” rodzice odnotowali wydłużenie ilości czasu spędzanego z dziećmi na korzystanie z Internetu w celach informacyjnych?
- Jaki jest obecnie przeciętny czas poświęcany przez każde z DZIECI na korzystanie z Internetu w celach informacyjnych (*siatka jednokrotnego wyboru: liczba godzin tygodniowo: do 3, od 4 do 6, od 7 do 10, od 11 do 14, od 15 do 19, 20 i więcej z możliwością wyboru: uczeń klasy IV, uczeń klasy V, uczeń klasy VI, uczeń klasy VII, uczeń klasy VIII*)
- Jaki jest obecnie przeciętny czas poświęcany przez RODZICA na pomoc dzieciom w korzystaniu z Internetu w celach informacyjnych (wskazanie liczby godzin poświęcanych każdemu z dzieci) - *siatka jednokrotnego wyboru: liczba godzin tygodniowo: do 3, od 4 do 6, od 7 do 10, od 11 do 14, od 15 do 19, 20 i więcej z możliwością wyboru: klasa IV, klasa V, klasa VI, klasa VII, klasa VIII*
- Jak rodzice oceniają w skali pięciostopniowej (gdzie 1 to bardzo źle, a 5 to bardzo dobrze) **swoje** umiejętności dotyczące: poszukiwania i pozyskiwania informacji, oceny informacji, zastosowania informacji
- Jak rodzice oceniają w skali pięciostopniowej (gdzie 1 to bardzo źle, a 5 to bardzo dobrze) **umiejętności DZIECI** dotyczące: poszukiwania i pozyskiwania informacji, oceny informacji, zastosowania informacji, *ze wskazaniem poszczególnych umiejętności dla każdego dziecka.*

PYTANIA DODATKOWE TO:

- ◉ Czy byliby Państwo zainteresowani udziałem w warsztatach zwiększających kompetencje informacyjne? (tak/nie) - *jednokrotny wybór*,
- ◉ Czy byliby Państwo zainteresowani udziałem Państwa dzieci w warsztatach zwiększających kompetencje informacyjne? (tak/nie) - *jednokrotny wybór*,
- ◉ Jeśli jesteście Państwo zainteresowani otrzymaniem raportu z badań prosimy o podanie adresu e-mail - *pole tekstowe na wpisanie adresu e-mail*.
- ◉ Zastosowano wymóg odpowiedzi na każde z powyższych pytań, za wyjątkiem pytania ostatniego (podanie adresu e-mail na potrzeby wysyłki raporty z badań).

WPLÝW BADANIA PILOTAŻOWEGO NA BADANIE GŁÓWNE

- ◉ Celem badania pilotażowego było dostarczenie informacji, które elementy należy udoskonalić. Wyniki badania pilotażowego nie miały służyć weryfikacji hipotez, lecz dostarczeniu informacji na temat zasadności konstrukcji planu badawczego. Badanie miało również na celu pozyskanie informacji: czy badane osoby rozumieją we właściwy sposób wszystkie zadawane pytania, czy instrukcje są wystarczająco jasne, a nade wszystko, czy nie brakuje zapisów w katalogu pytań i odpowiedzi.
- ◉ Co istotne, ze względu na informacje zamieszczone o organizatorze badania, jeden respondentów przekazał swoje uwagi również poprzez sms. Uwaga była niezwykle cenna, wskazała na konieczność precyzyjnego podkreślenia i dodatkowego wyjaśnienia zakresu badania: kompetencji informacyjnych, nie informatycznych.
- ◉ Treść wiadomości: „(...) w ogóle nie pracujemy z dziećmi przy e-lekcjach, w moim przypadku nie ma takiej potrzeby. Druga kwestia to znamienne prefiguratywność - uczę się od mojego dziecka i ono przygotowuje moje stanowisko do e-learningu, ma zdecydowanie większe kompetencje informatyczne”

WYNIKI BADANIA PILOTAŻOWEGO

- Ogółem w ciągu 7 dni w badaniu wzięto udział 75 respondentów - większość z województwa świętokrzyskiego (83 procent). Prośba o upowszechnienie informacji o badaniu (zastosowanie metody kuli śnieżnej) zaowocowała również udziałem pojedynczych przypadków respondentów z województwa małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, pomorskiego, śląskiego oraz wielkopolskiego.
- Przeważającą większość respondentów stanowiły osoby czynne zawodowo (91 procent), kobiety (92 procent), posiadające wyższe wykształcenie (89 procent), głównie w wieku od 36 do 45 lat (64 procent). W przypadku miejsca zamieszkania najczęściej wskazań dotyczyło miasta o liczbie mieszkańców powyżej 150 tysięcy (43 procent), na drugim miejscu była wieś (29 procent). Odpowiedzi w przypadku „metryczki” pojawiły się dla każdej pozycji w zaproponowanym zakresie.

WYNIKI BADANIA PILOTAŻOWEGO

- ◉ Naturalne było wskazanie dotyczące potwierdzenia ilości czasu spędzanego z dziećmi na korzystanie z Internetu w celach informacyjnych podczas „edukacji domowej” w czasie pandemii koronawirusa (aż 88 procent potwierdzeń). Stwierdzić można różnice w czasie poświęcanym na korzystanie z Internetu w celach informacyjnych przez dzieci w zależności od klasy (głównie 4-6 godzin tygodniowo), co również wskazuje na słuszność przyjętego podziału na klasy. W przypadku przeciętnego czasu poświęcanego przez rodzica na pomoc dzieciom w korzystaniu z Internetu w celach informacyjnych, najczęściej wskazywana odpowiedź to „do 3 godzin tygodniowo” - stąd warto „rozbić” pozycję na godzinowe jednostki, uwzględniając również odpowiedź: „0 - w ogóle nie poświęcam czasu na pomoc dzieciom w korzystaniu z Internetu w celach informacyjnych”).
- ◉ Ocena własnych kompetencji informacyjnych respondentów (rodzice) zróżnicowana była w zależności od rodzaju:
  - ◉ umiejętność poszukiwania i pozyskiwania informacji została najlepiej oceniona (aż 35 wskazań na „bardzo dobrze”, tylko 2 na „bardzo źle”),
  - ◉ oceny informacji (27 wskazań na „bardzo dobrze”, 3 na „bardzo źle”),
  - ◉ umiejętność poszukiwania i pozyskiwania informacji została najlepiej oceniona (33 wskazań na „bardzo dobrze”, tylko 2 na „bardzo źle”).

WYNIKI BADANIA PILOTAŻOWEGO

- ◉ W przypadku oceny kompetencji informacyjnych dzieci wskazania rodziców były zdecydowanie gorsze - przewaga odpowiedzi 2 oraz 3 w 5 stopniowej skali (gdzie 1 to bardzo źle, a 5 bardzo dobrze), co pokrywa się odpowiedziami dotyczącymi uczestnictwa w warsztatach zwiększających kompetencje informacyjne: udziałem własnym zainteresowana była 1/3 respondentów (rodzice), zaś zainteresowanie udziałem dzieci w takich warsztatach wyraziło aż 64 procent rodziców. Co ciekawe, blisko 30 procent respondentów wyraziło zainteresowanie także uzyskaniem informacji dotyczących wyników ankiety (podało swój adres e-mail w celu przesłania raportu z badań).
- ◉ Istniejące rozbieżności w ocenie umiejętności własnych przez rodziców, powiązane ze zróżnicowaną (gorszą) oceną umiejętności dzieci, potwierdziły zasadność dalszych badań nad kierunkiem przekazu wartości oraz wiedzy technicznej. Faktem jest, iż umiejętności informatyczne posiadane przez młodych ludzi często przewyższają umiejętności ludzi starszych (i w tym przypadku zdecydowanie można mówić o kulturze prefiguratywnej), to jednak osoby starsze, ze względu na doświadczenie życiowe mają większe kompetencje informacyjne.

WYNIKI BADANIA PILOTAŻOWEGO

Obszary zidentyfikowane po przeprowadzonym nadaniu pilotażowym jako „do poprawy” objęły:

- konieczność dogłębnego wytłumaczenia różnicy między kompetencjami informacyjnymi a kompetencjami informatycznymi,
- możliwość skorzystania z modelu Wielkiej6 (Big6) oraz identyfikacji sensorycznych sposobów uczenia się.

Kompetencje informacyjne a kompetencje informatyczne

- Kompetencje informacyjne łączą się z innymi rodzajami kompetencji, ale nie powinny być z nimi utożsamiane. Katalogi kompetencji, zazwyczaj tworzone na potrzeby projektów z edukacji medialnej są spisem tego, co młodzi powinni wiedzieć, jakie umiejętności posiadać i czego być świadomi, jeśli chcą być internetowo kompetentni (por. Rozkosz i in., 2014). Przykładowy zestaw kompetencji zaproponowany został w Polsce na potrzeby projektów z cyklu *Dzieci sieci* (Siuda i in., 2013; Siuda, Stunża 2012) i objął trzy typy zachowań wraz z przypisanymi standardami (Tabela 1).

ZACHOWANIA	STANDARDY
I. ZACHOWANIA INFORMACYJNE	Standard 1. Sprawne i skuteczne docieranie do informacji
	Standard 2. Krytyczna ocena informacji
II. ZACHOWANIA PRODUKCYJNE	Standard 3. Tworzenie, przetwarzanie i prezentowanie treści
	Standard 4. Prawne aspekty produkowania i dystrybucji treści
III. ŻYCIE W INTERECIE	Standard 5. Empatia i wizerunek
	Standard 6. Bezpieczeństwo i prywatność
	Standard 7. Partycypacja w społecznościach internetowych

Standardy można podzielić na dwa rodzaje. Pierwszy to przyporządkowane głównie do „zachowań produkcyjnych” oraz „życia w internecie” umiejętności informatyczne związane z „twardą” obsługą komputera, oprogramowania oraz konkretnych narzędzi sieciowych. Z kolei będące przedmiotem badania pilotażowego i głównego kompetencje informacyjne, które można określić mianem kompetencji „miękkich” wpisują się w:

Standard 1. Sprawne i skuteczne docieranie do informacji
Standard 2. Krytyczna ocena informacji

W związku ze stwierdzonym myleniem kompetencji informacyjnych z informatycznymi, zasadne jest zaprezentowanie różnic w liście przewodnim do respondentów (wstęp do badania, w formie zestawienia).

WNIOSKI

Reasumując, po przeprowadzonych badaniach pilotażowych, w przypadku badań głównych uznano za zasadne wprowadzenie następujących zmian:

- ◉ dostosowanie przedziałów czasowych dotyczących korzystania z Internetu przez dzieci oraz dorosłych (możliwość wskazania ilości godzin, z uwzględnieniem „0”)
- ◉ rozszerzenie badania o wykorzystanie kompetencji informacyjnych w procesie uczenia się przez całe życie (kwestia ilości czasu poświęcanego na korzystanie z Internetu w celach informacyjnych związanych wyłącznie z potrzebami własnymi respondenta (możliwość wskazania ilości godzin, z uwzględnieniem „0”),
- ◉ doprecyzowanie znaczenia kompetencji informacyjnych; przyjęte rozwiązanie to zapytanie o intuicyjne zastosowanie modelu Wielkiej 6 (Big6), wymagające również świadomości preferowanych sensorycznych sposobów uczenia się w przypadku respondenta oraz jej/jego dzieci,
- ◉ konfrontacja oceny kompetencji informacyjnych dzieci i rodziców (dorosłych), w oparciu o spostrzeżenia antropolożki Margaret Mead (kultura postfiguracyjna versus prefiguracyjna w społeczeństwach ponowoczesnych).

IMPLIKATOR DO KOLEJNYCH BADAŃ

FOMO - lęk przed odcięciem od internetu

- FOMO to lęk przed byciem pozbawionym dostępu do informacji, odłączenia. Obecnie za sprawą różnych mediów jesteśmy zasypywani ogromną ilością wiadomości. Jednym z najważniejszych środków przekazywania informacji jest internet i różne platformy komunikacyjne. Większość z nas, codziennie śledzi za ich pośrednictwem najważniejsze wydarzenia na świecie, rozmawia za pomocą portali społecznościowych czy poszukuje informacji przydatnych w szkole lub w domu. Nie wyobrażamy sobie życia bez smartfonów i komputerów. Mamy potrzebę być ciągle na bieżąco z wirtualnym światem wiadomości.

FOMO - to skrót od angielskiego *Fear of Missing out*, czyli strachu przed pozbawieniem dostępu do informacji, odłączeniem. W dobie internetu, smartfonów czy serwisów społecznościowych problem ten stał się bardzo aktualny i stanowi przedmiot zainteresowania psychologów.

- Po raz pierwszy terminu FOMO użył Dan Herman w połowie lat 90. XX wieku w celu określenia „obawy przed niewykorzystaniem wszystkich dostępnych możliwości i jednocześnie utratę spodziewanej radości, związanej z wyczerpaniem wszystkich tych możliwości”. Autor nazwy nie łączył tego rodzaju strachu jedynie z mediami społecznościowymi, wpłynęły na to takie gazety jak „New York Times” i „The Guardian”.
- Najbardziej znaną definicją FOMO jest ta stworzona przez Przybylskiego i współpracowników, która charakteryzuje pojęcie FOMO jako „wszechogarniający lęk, że inne osoby w danym momencie przeżywają bardzo satysfakcjonujące doświadczenia, w których ja nie uczestniczę”. Inna z kolei określa strach jako ten dotyczący faktu, że „inni bawią się bez Ciebie”. FOMO można ujmować bardziej ogólnie, problem nie dotyczy wyłącznie rozrywki. Należy ogólnie stwierdzić, za Przybylskim, że łączy się on z chęcią bycia w stałej łączności z innymi, potrzebą przynależności.

SERDECZNIE DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

dr hab. prof. UJK Paulina Forma
e-mail: paulina.forma@ujk.edu.pl

